νων πεθαμένα σώματα τῶν μοναχῶν καὶ τῶν πατέρων ποὺ ζῆσαν καὶ ἔσβυσαν ἐκεῖ. Γιατὶ στὴν Κρήτη, σὲ πολλὰ χωριὰ ποὺ εἶνε πετρῶδες τὸ ἔδαφος καὶ χῶμα δὲν ὑπάρχει γιὰ νὰ ἀνοίξουν τάφους στὴ γῆ, θάβουν τοὺς νεκροὺς μέσα σὲ ὑπόγεια δωμάτια, φροντίζοντας νὰ ἐφαρμόσουν καὶ κλείσουν καλὰ τὴν πλάκα ἀπὸ πάνω.

Τὰ ἴδια καὶ στὰ μοναστήρια.

Μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι ἐκεῖ τοὺς μοναχοὺς, τοὺς ἡγουμένους καὶ τοὺς «πατεροκαλογήρους» τοὺς θάβουν μέσα στὸ ναό.

Ἀλλὰ τώρα πειὰ τὰ σώματα καὶ τὰ ὀστᾶ θὰ ἔχουν γίνει σκόνη μέσα στὶς ὑπόγειες ἐκεῖνες κρύπτες. Ὁ ἀσβέστης τῶν πλακῶν εἶχε τριφτεῖ ἀπὸ τὰ χρόνια κι' ἀφίνει μαῦρα κι' ἀνοιχτὰ τὰ χωρίσματα.

Ἀλλὰ τὸν Μανοῦσο αὐτὰ δὲν τὸν πειράζουν. Ἤξερε καλὰ ὅτι οἱ πεθαμένοι εἶνε πεθαμένοι γιὰ καλὰ καὶ ὅτι ὁ ζωντανὸς τοὺς ζωντανοὺς μονάχα πρέπει νὰ φοβᾶται..

Κι' ἀφοῦ ἔκαμε τὸν σταυρό του κι' εὐχήθηκε γιὰ τὶς ψυχὲς ὅλων ἐκείνων τῶν «κεκοιμημένων», σκεπάστηκε κι' αὐτὸς μὲ τὴν κάππα του νὰ κοιμηθῆ. Μὰ δὲν τὸν εἶχε πάρει ἀκόμα ὁ ὕπνος γιὰ καλὰ κι' ἄκουσε κάποιον θόρυβο, σὰν νὰ ἐρχόταν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν πλάκα...

— Ἔτσι θὰ μοῦ φάνηκε, σκέφτηκε, καὶ γύρισε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος.

Μὰ δὲν εἶχε καλοκλείσει τὰ μάτια του καὶ πάλι ὁ θόρυβος ἀκούστηκε.

Ὁ Μανοῦσος ἀνακάθησε.

— Τίποτα ἄγρια ζῶα θὰ εἶνε, εἶπε, καὶ γυρίζοντας τὴ νύχτα!

Καὶ ἥσυχος καὶ κουρασμένος καθὼς ἦταν, γύρισε ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸ πλευρὸ καὶ ὁ ὕπνος πειὰ τὸν πῆρε γιὰ καλά.

Οὔτε κι' αὐτὸς δὲν ἤξερε πόσες ὧρες κοιμόταν, ὅταν ἕνας παράξενος θόρυβος καὶ φοβερὸς τὸν ἔκαμε νὰ πεταχτῆ ἐπάνω. Ἡ νύχτα ἔξω ἐγαλάκτωνε καὶ τὸ σκοτάδι ἄρχισε νὰ φεύγη. Μιὰ σταχτιὰ θαμπούρα ἐσκέπαζε τὴ φύσι. Ἐρχόταν ἡ χαραυγή!

Ὁ θόρυβος τώρα ξεχώριζε καλά. Ἦταν ἕνας θόρυβος κρύος καὶ ξερός, κι' ἐρχόταν ἀκριβῶς κάτω ἀπὸ τὰ μνήματα, σὰν νὰ σηκώθηκαν οἱ πεθαμένοι καὶ χτυπιόντουσαν μὲ τὶς κοκκάλες τους, μέσα εἰς τοὺς σκοτεινοὺς των τάφους.

Ὁ Μανοῦσος πήδησε ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία κατάχλομος, σούρνοντας τὴ μάλλινη κάππα του. Μὰ μόλις βγῆκε ἔξω, ἀντὶ νὰ φύγη ἀπὸ βροῦ δρόμο θᾶβρισκε μπροστά του, κοντοστάθηκε. Ἡ χαραυγὴ ποὺ πρόβαλλε γεμάτη χρώματα κι' ἐλπίδες, ἡ νέα ἡμέρα ποὺ ξημέρωνε, γεμάτη ἀπὸ χαρὰ καὶ δύναμι, τὰ ποιλάκια ποὺ πουρποιλιάζαν στὰ φυλλώματα καὶ κελαϊδοῦσαν, τὸν ἔφεραν στὸν ἑαυτό του, τοῦ δώσανε κάποιο κουράγιο καὶ τὸν ὤπλισαν μὲ ἀπόφασι. Ἄλλωστε, αὐτὸς δὲν ἦταν κανένας ἀπὸ τὴ «χώρα». Ἦταν γέννημα βοσκῶν καὶ φαραγγιῶν καὶ τῆς νύχτας χαροκόπος καὶ περιπατητής. Σπηλιὲς καὶ χαράκια διηγοῦνται τὰ κατορθώματά του τὰ παλιά!... Ἤξερε καὶ τῆς ἥσυχης νύχτας τοὺς κρότους τοὺς κρυφοὺς καὶ τῆς ἄγριας κακοκαιρίας τοὺς ρέκους καὶ τὰ μοιχανίσματα. Καὶ δρολαπιῶν δαρσίματα, καὶ ἥμερης λιακάδας χάδια!...

Δὲν θὰ ἦταν βέβαια σωστὸ νὰ φοβηθῆ ἀπὸ τοὺς ποντικοὺς ποὺ τρύπωσαν ἴσως στοὺς πανάρχαιους τάφους!

Καὶ μὲ τὶς ἰδέες αὐτὲς ξαναμπῆκε στὴν ἐκκλησία.

Εἶχε πειὰ ξημερώσει γιὰ καλά. Κόκκινα σύννεφα, μικρὰ σὰν χοῦφτες ἀπὸ τριαντάφυλλα, σκορπίστηκαν στὸν οὐρανὸ κι' ἕνας ἥλιος χρυσὸς ἄρχισε νὰ λούζη τὴ γῆ. Ἀντήλιασε ἔτσι κι' ὁ ναός.

Μὰ μέσα ὁ δυνατὸς ὁ θόρυβος καὶ ἡ ξερὴ ἡ σύγκρουσις, σὰν σύγκρουσις ὀστῶν, ἀκουγόταν ἀκόμα κάτω στοὺς τάφους.

Ὁ Μανοῦσος στάθηκε γιὰ μιὰ στιγμὴ, γιὰ ν' ἀφουγκραστῆ καλά. Κι' ἔπειτα, μὲ κάποια πάντοτε προφύλαξι, πῆρε τὸν κρῖκο τῆς πλάκας ποὺ σκέπαζε τὸν τάφο τοῦ θορύβου, καὶ τὸν ἄνοιξε. Δὲν δυσκολεύτηκε καὶ πολύ, σὰν ἡ πέτρα νὰ ἦταν δουλεμένη.

Βαθύ, πηχτὸ σκοτάδι κάτω! Οἱ κρότοι ἔπαψαν μὲ μιᾶς καὶ κάτι σὰν σκιὲς λευκὲς ξεχώρισαν στὸ βάθος...

Ἔσκυψε νὰ ἰδῆ καλύτερα καὶ νὰ δυὸ κριάρια, μεγάλα καὶ παχυά, μὲ γυριστὰ τὰ κέρατα, ἀλλὰ χωρὶς κουδούνια, στεκόντουσαν καὶ τὸν κυττοῦσαν! Ὁ Μανοῦσος ἔπιασε τὸ ἕνα ἀπ' αὐτά. Ἦταν σωστὸ κριάρι, ζεστὸ καὶ ζωντανό, ἀγριεμμένο ἀκόμα ἀπὸ τὸ πάλευμα μὲ τὸ ἄλλο.

Ὁ Μανοῦσος τραβήχτηκε ἀπάνω, πῆγε ἐμπρὸς στὴ μεριὰ ποὺ ἦταν πρὶν τὸ τέμπλο τοῦ ναοῦ, γονάτισε στὴ θέσι ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶνε ὁ Χριστὸς κι' ἔκαμε τὸν σταυρό του.

— Θεέ μου, εἶπε, σ' εὐχαριστῶ. Στὸν «σύντεκνο» ἐπήγαινα καὶ σὺ σκέφτηκες γιὰ τὴν Πρωτοχρονιά μου!... Θὰ ἰδοῦμε — δοξασμένο τ' ὄνομά σου — Ἀϊβασίλη καὶ μεῖς...

Καὶ φορτωμένος καὶ σούρνοντας τὰ δυὸ τετράπαχα κριάρια, ἔφτασε τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς στὸ σπίτι του... Τὰ παιδιά του τὸν δέχτηκαν μὲ τὰ κάλλαντα:

Ταχὺ ταχὺ 'ναι ἀρχμηνιά, ταχὺ 'ν' ἀρχὴ τοῦ χρόνου...

— Ὁ «σύντεκνος» σοῦ τὰ δώρησε, τὸν ρώτησε ἡ γυναίκα του.

— Μοῦ τὰ δώρησε ὁ Θεός!...

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα γλέντησε τὸ σπίτι τοῦ Μανούσου γιὰ καλά.

Ἅγιος Βασίλης ἔρχεται
ἀπὸ τὴν Καισαρεία,
βαστᾶ τὸν οὐρανὸ χαρτί,
τὴ θάλασσα μελάνι,
κι' αὐτὰ τὰ βεργολούλουδα
πέννα καὶ καλαμάρι...

Ναί, γλέντησε γιὰ καλὰ ἐκείνη τὴ χρονιὰ τὸ σπίτι τοῦ Μανούσου. Ἄφθονα εἶχε στείλει τὰ δῶρα του ὁ μεγάλος καὶ πολυεύσπλαχνος Θεός!

Ἐκεῖνοι ποὺ... νηστέψανε, ἦσαν οἱ δυὸ ζωοκλέφτες ἀπὸ τὰ Σφακιά, ποὺ εἶχαν κλέψει τὰ κριάρια γιὰ νὰ γιορτάσουν τ' Ἀϊ-Βασιλειοῦ, ὅπως γιόρτασαν καὶ τὰ Χριστούγεννα καὶ τὰ εἶχαν κρύψει, κατὰ τὴ συνήθειά τους, μέσα στοὺς μεγάλους προαιώνιους τάφους τῶν πατέρων τοῦ ἔρημου μοναστηριοῦ.

Ὅταν σήκωσαν τὴν πλάκα καὶ δὲν εἶδαν τίποτα, παρὰ μόνο γυμνὰ ὀστᾶ, ἔτριψαν τὰ μάτια τους.

— Μωρὲ Νταμουλῆ...

— Τί εἶνε;

— Μωρέ, ἐδῶ τρῶνε κι' οἱ πεθαμένοι!...

ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

Καὶ κίνησε πεζός...

Στὸ μοναστῆρι τῆς ἁγίας Φωτεινῆς

ΑΠ' ΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΑΣ

ΠΟΙΚΙΛΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Ἡ μέλισσες καὶ ἡ καιρικὲς μεταβολές. Οἱ περιέργοι, ἄλλα καὶ ὡραῖοι χαιρετισμοὶ τῶν κατοίκων τοῦ Ἀφγανιστάν κτλ.

Ἐὰν θέλετε νὰ ἔχετε ἀκριβῆ προγνωστικὰ σημεῖα τοῦ καιροῦ, παρακολουθῆστε τὶς μέλισσες, ὅσοι βέβαια μπορεῖτε. Ἔχει πειὰ ἐξακριβωθεῖ ἐπιστημονικῶς ὅτι ἡ μέλισσες προαισθάνονται ἀλανθάστως τὶς ἐπικείμενες καιρικὲς μεταβολές.

Ὅταν ἡ μέλισσες δὲν βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὶς κυψέλες τους, σημαίνει ὅτι θὰ βρέξη. Ἂν σπεύδουν θορυβωδῶς νὰ μποῦν στὶς κυψέλες τους, ἀπειλεῖται θύελλα, ἀκόμα κι' ἂν ἔχει λιακάδα. Ἂν πάλι τὸ πρωὶ βγαίνουν ἡ μέλισσες ἔξω ἀπ' τὴν κυψέλη, καὶ συννεφιὰ νάχη, σημαίνει ὅτι ὕστερ' ἀπὸ λίγο θὰ φανῆ ὁ ἥλιος καὶ θὰ καλοκαιριάση.

Ἀλλὰ κι' ἀπ' τὶς ἀρχὲς τοῦ φθινοπώρου ἀκόμα, καθὼς λένε οἱ εἰδικοί, ἡ μέλισσες ἔχουν τὸ χάρισμα νὰ μαντεύουν ἂν θὰ κάμει βαρὺ χειμῶνα ἢ ὄχι.

Ἐὰν δηλαδὴ πρόκειται νὰ εἶνε δριμὺς ὁ χειμῶνας, ἡ μέλισσες κλείνουν σχεδὸν ἐντελῶς τὴν τρύπα τῆς κυψέλης των μὲ κερί, ἀφίνοντας μόλις μιὰ ἀδιόρατη σχισμάδα. Καὶ ἀντιθέτως, ἐὰν ὁ χειμῶνας πρόκειται νὰ εἶνε μαλακός, ἀφίνουν τὴν τρύπα τῆς κυψέλης ὀρθάνοιχτη.

* * *

Οἱ κάτοικοι τοῦ Ἀφγανιστὰν ἔχουν πολὺ περίεργους χαιρετισμούς.

Ὅταν ἕνας ἀνώτερος συναντήσει ἕναν ἄλλον, κατωτέρας τάξεως, τὸν χαιρετᾶ λέγοντας:

— Εὔχομαι ποτὲ νὰ μὴν κουραστῆς!

Καὶ ὁ ἄλλος ἀπαντάει:

— Κι' ἐγὼ εὔχομαι ποτὲ νὰ μὴ φτωχήνης!

Ὅταν ἕνας ξένος φτάσει σὲ κανένα χωριό, ὁδηγεῖται στὸ οἴκημα ποὺ εἶνε προωρισμένο γιὰ τοὺς ξένους, κι' ἀφοῦ τοποθετηθεῖ σ' αὐτό, ἔχει χρέος τὸν νὰ εὐχαριστήση τοὺς κατοίκους μὲ τὰ ἑξῆς λόγια:

— Ἡ εὐχὴ τοῦ Θεοῦ νὰ σκεπάζη τὰ κεφάλια σας, ἀγαπητοὶ φίλοι!...

Κι' ἐκεῖνοι ἀντιχαιρετοῦν λέγοντας:

— Εὐχόμεθα νὰ σὲ βλέπουμε κάθε φορὰ καὶ καλύτερον!...

Ὅταν ὁ ξένος πρόκειται ν' ἀναχωρήση, ἀποχαιρετάει ἐκείνους ποὺ τὸν φιλοξένησαν ὡς ἑξῆς:

Σᾶς ἀφίνω στὴν φύλαξι τοῦ Θεοῦ! Ἀπὸ τὸ ἕνα του χέρι νὰ παίρνετε χρόνια κι' ἀπὸ τὸ ἄλλο του πλούτη.

Ἐκεῖνος τοῦ ἀπαντοῦν:

— Ὁ Θεὸς ἂς πλατα'νη τὸ δρόμο, ποὺ βαδίζεις.

Τὴν Πρωτομαγιὰ συνηθίζουν νὰ χαιρετοῦν μὲ τὰ λόγια αὐτά:

— Καὶ τ' ἀγκάθια λουλούδια!...

Ἐκεῖνος ποὺ δέχεται τὴν εὐχὴ αὐτή, πρέπει νὰ σιωπηλοῦστη ἀπαντῶντας:

— Κι' ἡ στενοχώριες σου χαρές!...